

بهمن نامور مطلق معرفی کتاب

فرهنگ نمادهای مسلمانان: آیینها، عرفان، تمدن

Malek Chebel, *Dictionnaire des symboles Musulmans: Rites, mystique et civilisation*, (Paris, Albin Michel, 1995).

این کتاب مجموعه‌ای کم‌نظیر از نمادهای مسلمانان همراه با شرح مختصر آنهاست. کتاب ۱۶۰۰ مدخل دارد و برای تهیه آن، از قریب به ۱۲۰۰ مرجع استفاده شده است. ملک شبل، نویسنده کتاب، اهل شمال آفریقا و از پژوهشگران فعال در فرانسه، در رشته انسان‌شناسی تحصیل کرده است. او کتابهای زیادی درباره مسلمانان، به ویژه مسلمانان کشور مغرب، نوشته است؛ از جمله: *تخیلات عرب و مسلمانان*^۱؛ *دایرةالمعارف عشق در اسلام*^۲؛ *در سنتهای مغرب؛ جسم در اسلام*^۳.

نویسنده در این کتاب کوشیده است نمادهای مسلمانان را آن‌گونه که در زندگی روزانه یا در اندیشه آنان ظاهر می‌شود معرفی کند. او با گردآوری این نمادها، که کاری بدیع و بی‌سابقه است، بر آن است که با چیدن تکه‌های مختلف صور خیال مسلمانان در کنار هم، نظام تخیلی آنان را معرفی کند. نویسنده هم خود مسلمان و محقق کوشا در زمینه دستگاہ خیال در اسلام است و هم با روشهای مطالعاتی و منابع غربی، به ویژه فرانسوی، آشنایی کامل دارد. این صفات کتاب

1) *L'imaginaire arabo-musulman*

2) *Encyclopédie de l'amour en Islam*

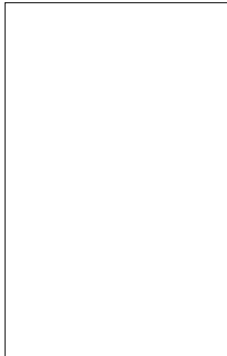
2) *Encyclopédie de l'amour en Islam*

2) *Encyclopédie de l'amour en Islam*²
Encyclopédie de l'amour en Islam

خیال ۷

پاییز ۱۳۸۲ فصلنامه فرهنگستان هنر

۱۰۳

او را به اثری برجسته بدل کرده است.

از ویژگیهای مهم کتاب آوانویسی مدخلهاست. او اصل واژه را، چنان که مسلمانان تلفظ می‌کنند، با حروف لاتینی آوانویسی کرده و مدخل قرار داده و معنای آن به فرانسوی را در داخل پرانتز در زیر آن آورده است. بعلاوه، معنای فرانسوی را نیز مدخل قرار داده و برای شرح آن خواننده را به اصل واژه ارجاع داده؛ مثلاً برای واژه «استخاره»، آوانوشتۀ آن به صورت «ISTIKHARA» را مدخل قرار داده و در ذیل آن، «Incubation» را در پرانتز آورده است. همچنین در مدخل «INCUBATION»، خواننده را به «استخاره» ارجاع داده است. پیداست که اگر این دقت با ضبط واژه به الفبای عربی همراه می‌شد، بر فایده کتاب می‌افزود.

کتاب برای پژوهشگر ایرانی، در حوزه‌های نظری هنر و نمادشناسی و نشانه‌شناسی، مرجعی مفید و مهم است و او را با آراء مسلمانان دیگر نقاط جهان، به ویژه اهل سنت، و نیز اندیشه‌های پژوهشگران غربی درباره نمادهای مسلمانان آشنا می‌سازد. ضعف کتاب، مانند بسیاری از کتابهایی که درباره فرهنگ مسلمانان نوشته می‌شود، در حوزه فرهنگ شیعه است؛ زیرا در معرفی نمادهای شیعی بیشتر بر آراء مستشرقان متکی است.

این کتاب، علاوه بر مسلمانان، برای محققان مسیحی و یهودی مفید است؛ زیرا بسیاری از نمادهای ادیان ابراهیمی، حتی در صورت واژه‌ها، مشابه و هم‌ریشه‌اند.

از قرار اطلاع، این فرهنگ در دست ترجمه به فارسی است. پیداست که ترجمه و نشر این اثر، به ویژه اگر با دقت و همچنین حواشی و توضیحات همراه باشد، رویدادی میمون برای پژوهشگران حوزه نمادشناسی خواهد بود

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی